

Nationaløkonomisk Forening.

I.

Møde d. 24. Januar 1885.

Kontorchef **Rubin** fremlagde *Folketællingslisterne* ved Folketællingen d. 1. Fbr. d. A. i Kjøbenhavn og Omegn. Han ledsagede Fremlæggelsen med nogle faa Bemærkninger, men henviste forevrigt Medlemmerne til den udførlige Redegjørelse, der findes optaget ovenfor S. 46 fg.

Etatsraad **Tietgen** gjorde derefter nogle *Bemærkninger til Etatsraad Levys Foredrag* d. 11. Decbr. d. A. om Toldindtægterne og *Landets økonomiske Situation*. Etatsraad Tietgens Foredrag findes aftrykt ovenfor S. 73 fg.

Etatsraad Nationalbankdirektør **Løvy** knyttede nogle korte Bemærkninger til Etatsraad Tietgens Foredrag: I Hovedsagen havde han intet Væsenligt at indvende imod det; paa selve Hovedsagen saa han og Tietgen omtrent ens. Hvad angik den af Tietgen anbefalede Udvidelse af Virksomheden, da havde denne vel indenfor de rette Grænser sin Berettigelse; — men det var en langsom Kur. Til en Begyndelse vilde det vel være heldigt at lægge Eftertryk paa større Sparsommelighed, omend maaske begge Veje, baade den af Taleren og den af Tietgen anbefalede, kunde følges. Gjentagende maatte Taleren dog betone det mærkelige Forhold, som Tietgen ikke syntes tilstrækkelig at paaagte, at uagtet Priserne vare faldne saa stærkt, var Værdien af Indførslen stegen uforholdsmæssigt. Prisfaldet burde

have givet sig Udtryk i den samlede Indførselsværdi, — selv med tilbørligt Hensyn taget til, at den store Forøgelse af Befolkningen maatte medføre større Indførsel. Dette var betænkeligt og vel værdt at have sin Opmærksomhed henvendt paa. — Provinspressen havde udlagt hans Udtal- elser, som om han havde sagt, at Nationalformuen var af- tagen. Han havde ikke sagt et Ord herom, — og tillagde forøvrigt en Opgjørelse af Nationalformuen meget ringe Be- tydning. Han havde sagt, at den disponible Kapital her i Landet var aftagen, og dette var et meget betænkeligt For- hold. Hele vor økonomiske Organisme var knyttet til, at der var tilstrækkelig flydende Kapital tilstede; thi den er Svinghjulet i vort økonomiske Liv, og dens vedvarende For- ringelse kunde føre til meget betænelige økonomiske Van- skeligheder.

Derefter gik man over til Spørgsmaalet om *National- formuens Størrelse og Tilvæxt* i Danmark.

Prof. Falbe-Hansen: Den Meddelelse, han agtede at gjøre Foreningen, var en Fremstilling af det foreløbige Re- sultat af en Kalkule over Nationalformuen i Danmark. En saadan Kalkule kunde dog ikke give noget helt paalide- ligt Resultat; naar man alligevel havde foretaget den, var det fordi den maatte forudskikkes som en næsten nødvendig Indledning til den af Taleren og Prof. Scharling udarbejd- ede «Danmarks Statistik». Thi uden en tilnærmelsesvis rigtig Forestilling om Nationalformuens Størrelse kunde man ikke ret vurdere Betydningen af de enkelte Formuesdele og deres Bevægelse.

Ved National-Formuen forstodes alt, hvad Nationen ejede af materielle Værdier. Tilgodehavende bebøvede dog ikke at medtages, da det opvejedes af tilsvarende Gjæld hos Andre; kun overfor Udlandet maatte en Opgjørelse af Tilgodehavende og Gjæld finde Sted — en saadan vilde blive meddelt af Prof. Scharling og derfor ikke medtagen her.

Formuen kunde beregnes paa to Maader: enten kunde man søge dens effektive og øjeblikkelige Salgsværdi om

nødvendigt ved Auktionssalg, eller man kunde søge dens Værdi for Ejeren, i hans Besiddelse som Indtægtskilde. Det er denne sidste Værdi man vilde søge at finde, og det var den eneste, der med det forhaandenværende Materiale kunde findes.

Den vigtigste Del af Nationens Formue var Landejendommene. Til at udfinde deres Værdi havde man for Tiden kun ét Middel, nemlig de Taxationer af Ejendomme, der finde Sted til Brug for Laaneforretninger. Disse Taxationer vare for høje i Forhold til Ejendommenes effektive Salgsværdi, men neppe synderligt for høje, naar Ejendommene betragtedes som Indtægtskilde: thi undersøgte Sagen paa rette Maade vilde man finde, at Landejendomme i Almindelighed gav godt og vel 4 pCt. af Taxationsværdien.

Værdien af Skovene kunde dog ikke findes paa denne Maade. Taleren havde derfor henvendt sig til Overførster, Dr. phil. Müller og af ham faaet en Kalkule, hvorefter Værdien af Skovene i Danmark antoges at være omtrent 150 Mill. Kr.

Værdien af de egenlige Landejendomme var, naar man gik ud fra Taxationerne, 3740 Mill. Kr.

Tienden var en ligefrem Grundbyrde, en Art Prioritet i Landejendommene, dens Værdi fradrog ved Taxationerne og maatte altsaa tillægges for at finde den samlede Værdi. Det aarlige Tiendevederlag var 6,7 Mill. Kr. og Kapitalværdien heraf 167 Mill. Kr.

Den samlede Værdi af Landejendommene i Danmark var altsaa omtrent 4000 Mill. Kr., heraf var de 1000 Mill. Kr. Bygningsværdier.

Foruden Landejendommene fandtes der i Landdistrikterne andre faste Ejendomme, saasom Fabriker, Møller, Kroer, jordløse Huse, Slotte, Kirker m. m. Assuranceværdien af disse var c. 200 Mill. Kr.

De faste Ejendomme i Kjøbenhavn havde en Taxationsværdi af c. 600 Mill. Kr., naar Frederiksberg og Utterslev Mark medtoges.

De faste Ejendomme i Kjøbstæderne havde en Assuranceværdi af 320 Mill. Kr. (inkl. Handelspladserne).

Jernbaner og Telegrafer repræsenterede en Kapital af c. 110 à 118 Mill. Kr. Veje og Kanaler medtoges derimod ikke, da de ikke gav nogen virkelig Nettoindtægt.

Den rørlige Formues Størrelse kan kalkuleres paa lignende Maade om end tildels med mere Usikkerhed.

Handelsflaadens Værdi er i Følge en Kalkule af Chefen for Skibsmaalingskontoret Hr. Schneider c. 68 Mill. Kr., deraf 31,5 Mill. Kr. for Sejlskibene, 36,5 Mill. Kr. for Dampskibene. Krigsflaaden er ikke medtaget, ej heller Hærens Værdier, da de staa udenfor den sædvanlige Kreds af det økonomiske Liv; saavidt muligt er ogsaa Værdien af offentlige Musæer og lignende Samlinger udeladt.

Kreaturbestandens Værdi er udfunden ved Kreaturtællingen og ved Værdiansættelser af Kreaturkommissionær Proprietær Josephsen; den er ansat til omtr. 430 Mill. Kr.

Værdien af Indbo, Handelsvarer, Redskaber, Klæder m. m. kan kun bestemmes gennem dens Assuranceværdi. Det er en meget usikker Vej, men der haves ingen anden. Af disse Gjenstande er der i alt forsikret for et Beløb af c. 1850 Mill. Kr. i inden- og udenlandske Selskaber, men fra en Del udenlandske Selskaber er ingen Oplysning modtaget, saa Beløbet er i Virkeligheden noget større, maaske c. 100 Mill. Kr. større; paa den anden Side er i dette Beløb indbefattet en Del Værdier, der alt er opført — særlig Kreaturbestanden og en Del af Skibene.

Af kontante Penge og Barrer af ædelt Metal haves dels i Cirkulation, dels i Nationalbankens Beholdning ialt ca. 62½ Mill. Kr.

Den samlede Formue skulde herefter være 6 à 7000 Mill. Kr., hvoraf c. $\frac{2}{3}$ fast Ejendom og $\frac{1}{3}$ Løse.

En tidligere Vurdering for Tiden ved 1870 gav en Nationalformue af 4000 Mill. Kr., og en Vurdering fra 1874 gav en Nationalformue af 4600 à 4800 Mill. Kr. Herefter skulde altsaa den aarlige Tilvæxt i Nationalformuen være c. 180 Mill. Kr. Dette var dog rimeligvis for

højt, thi medens Fejlen ved den sidste Vurdering nærmest gik i Retning af, at den var for høj, gik Fejlen ved den første Vurdering nærmest i den modsatte Retning. Det maatte iøvrigt erindres, at selv om man satte den aarlige Tilvæxt i Nationalformuen til 180 Mill. Kr., saa var kun en Del heraf en virkelig Forøgelse af Formuesgjenstandene, en virkelig Opsparing af Befolkningens Indkomst, en Del deraf var en Værdistigning, der skyldtes den allerede tilstedeværende Formues Værdiforøgelse ved Konjunkturerne.

Taleren havde forinden Offenliggjørelsen af sine Beregninger ønsket at høre en Kritik om dem fra Foreningens Medlemmer og anmodede dem om at fremkomme med deres Bemærkninger om dem.

Direktør **Tvermoes** knyttede nogle faa Bemærkninger til Indledningsforedraget og betegnede det særligt som betænkeligt at regne Klæder, Møbler og lignende hurtigt forgængelige Ting med under Opgjørelsen af Nationalformuen.

Grosserer **Mannheimer** vilde anmode Proff. Falbe-Hansen og W. Scharling, om de ikke kunde gaa noget videre i deres Undersøgelse af Nationalformuen, saaledes at denne ogsaa fik praktisk Betydning. Dette var af Vigtighed for Beskatningsspørgsmaalet, som nu stod paa Dagsordenen. Skulde en saadan Undersøgelse faa praktisk Betydning til Vejledning ved en Formueskats Indførelse, maatte man med Hensyn til Jordejendommen, som efter Prof. Falbe-Hansens Fremstilling udgjør den overvejende Del af Nationalformuen, vistnok ikke lægge Taxationsværdierne til Grund, men snarere Salgsværdien. Det, det praktisk kom an paa ved Beregningen af Nationalformuen, var at faa at vide, hvad Værdierne kunde producere, hvilken Indtægt de repræsenterede, hvad Værdi Ejendom, Gods og Løsøre havde mellem Mand og Mand. Naar man beregner en Mands Ejendom i Forhold til det Udbytte; han kan faa af den, da erfarer man ogsaa, hvilken Formue man eventuelt kan beskatte, men da bør man ikke, som af Prof. Falbe-Hansen anført, se bort fra, at Ejeren mulig forrenter den halve Kapital, som indestaar i Ejendommen, med 5 pCt., og dog beregne

Ejendommens Værdi kapitaliseret 25 Gange 4 pCt., thi da overvurderede man den virkelig reelle Værdi, som Ejendommen repræsenterer. — Skulde man benytte en saadan Beregning i Beskatningsformaal, bør al Stats-Ejendom helst holdes udenfor, og ikke alene Veje og Chausseer, men ogsaa Jernbanerne, forsaavidt de tilhøre Staten, bør holdes udenfor Beregning. At tage den fulde Assurancesum for Løsøre, vil vistnok ogsaa give for høj en Sum; paa en stor Del af Varelagrene, som findes, skyldes ikke alene større Summer til Udlandet, men ogsaa Told til Staten.

Taleren erkjendte, at det vilde være meget vanskeligt at komme til fuld Klarhed i disse Forhold; men hvis d'Hrr. Nationaløkonomer ved Siden af deres mere videnskabelige Undersøgelse af Nationalformuen, kunde fremskaffe Bidrag til Oplysning af Størrelsen af den Formue, der eventuelt kunde beskattes, vilde deres Undersøgelse faa forøget og væsentlig Betydning.

Overretsprokurator **Hørforth**: Naar jeg til Professor Falbe-Hansens i flere Henseender interessante og udførlige Foredrag ønsker at knytte nogle Bemærkninger, da er det en Selvfølge, at disse, eftersom jeg uforberedt tager Ordet, ikkun kunne blive aldeles aforistiske.

Medens det vistnok maa erkjendes, at Prof. Falbe-Hansen i sin Beregning har medtaget omtrent alle de forskjellige Kategorier af Værdigjenstande, der kunne have nogen Betydning for at udfinde og bestemme Nationens Formue, maa ogsaa jeg tro, at de kalkulerede Beløb ere noget for rigelige. Det, der foranledigede mig til at begjære Ordet, var imidlertid nærmest, at jeg maa nære stor Tvivl om det ved at beregne Værdien af de respektive Gjenstande, disse være sig faste Ejendomme eller Løsøre, er rigtigt at lægge den Værdi til Grund, som de kunne antages at have for Ejeren, medens jeg formener, at det, der bør tages Hensyn til, er den Værdi, som de respektive Gjenstande have i Forhold til Tredjemand, med andre Ord den Værdi, til hvilken de ved Salg kunne udbringes, — dermed ikke sigtet just til Auktionsværdien, men til den Værdi, som de maa antages at have

i Handel og Vandel, deres effektive Værdi, ikke den, de have blot for Ejeren, da denne Besiddelsesværdi saagodtsom altid vil være højere end den virkelige og ofte meget for høj.

Det maa iøvrigt fremdeles være mig tilladt at gjøre opmærksom paa dette: da Beregningen af de faste Ejendommens Værdi er grundet paa de igjennem Vurderingsforretninger udfundne Taxationsværdier og da disse i det hele saavel for Landejendomme som for Kjøbstadejendomme ikke sjældent ere meget høje, maa man være noget varsom med at benytte de derved fremkomne Værdier.

Ved Landejendomme at tage Assurancen af de til en Ejendom hørende Bygninger som en selvstændig Værdigjenstand, saaledes som man ikke saa sjældent ser det gjort, idet der siges: Jorderne repræsenterer den Værdi og hertil kommer saa Bygningernes Assurancesum — er efter min Formening urigtigt; thi Størstedelen af de Bygninger, der høre til en Landejendom, ere der og maa være der som integrerende Dele af selve Bedriften. Endogsaa Boligen er en nødvendig Betingelse for, at den vedkommende Ejer kan drive en Landejendom, men kan dog maaske tages med som en særlig Værdigjenstand; dette kan derimod ikke gjælde forsaavidt angaar Lo, Lade, Kvæg- og Hestestald m. m: thi uden disse, ingen Bedrift. Taxationsværdien omfatter jo ogsaa Alt det, der hører til Ejendommen, Jorder, Bygninger, Kreaturer, Inventarium og Produktbeholdning som et samlet Komplex.

Hvad københavnske Ejendomme angaar, da er det ogsaa saaledes, at Taxationsværdien for disse i mange Tilfælde sættes for højt og nu for Tiden altid ikke lidet over Assurancesummen; medens det er en Erfaring, at der ikke saa sjældent finder Salg Sted, ved hvilke Ejendommen end ikke udbringes til Assurancesummen for dens Bygninger. I det af Københavns Magistrat udgivne statistiske Tabelværk findes en Angivelse af, hvor stor en Del af de i et vist Tidsrum afhændede Ejendomme, der vare solgte under Assurancesummen, og denne Del, hvilken jeg nu ikke nøjagtig erindrer, var ikke ganske ringe (jfr. Tabelværk Nr. 1,

udgivet i Aaret 1876, Pag. 5 angaaende Omsætningen af faste Ejendomme i Kjøbenhavn i Tidsrummet 1ste Januar 1861—31te December 1875, hvor det er oplyst, at af 3,648 Omsætninger af bebyggede Ejendomme har Forholdet imellem Salgssummen og Assurancesummen været, at ved 2,135 Omsætninger har Salgssummen været større og ved 1,513 mindre end Assurancesummen, altsaa c. $\frac{5}{12}$ Del under Assurancen). Som et Exempel fra den sidste Tid, skal jeg nævne, at en, ganske vist i et af Nybygger-Kvartererne, men dog paa Kjøbenhavns Grund, beliggende Ejendom, hvis Grund er betalt med 10 Kr. pr. □ Alen, og hvis Bygninger ere assurerede for 102,500 Kr., efterat være bleven vurderet til 116,000 Kr., er solgt for 85,500 Kr. med en kontant Udbetaling af 2,000 Kr. Et saadant Salg forekommer mig at være oplysende og i det Hele meget betegnende for det nu stedfindende saa stærke Byggeri heri Kjøbenhavn. Betræffende Kjøbstadejendomme, dem jeg dog kun kjender for Øernes Vedkommende, skal jeg tillade mig at fremhæve, at der efter min Formening maa skjelnes imellem de større og mindre af disse; medens de sidste i det Hele er temmelig let at realisere og ofte udbringes til et Beløb, der er større end Assurancesummen, er derimod de første, og navnlig større Kjøbmandsgaarde, der alle have et stort Komplex af Bygninger, som kun have Betydning for Kjøbmandsbedriften, vanskelige at realisere og blive i Almindelighed, naar de ikke have Jordtilliggende solgte ikke lidet under Assuranceværdien. Værdien af en saadan større Kjøbmandsgaard er i saa høj Grad betinget af, hvorledes den Bedrift, der i samme drives, bliver ført; det er tildels helt personlige Forhold, der i saa Henseende gjøre sig gjældende.

Den Forandring, den udvidede og lettere Kommunikation har hidført, i Forbindelse med den nu stedfindende hurtige Udtærskning gjør, at der langt fra er Brug for de Bygninger og Magasiner, som tidligere vare nødvendige, og dette har endmere bevirket, at Værdien af disse Ejendomme er usikker og ikke svarende til Assurancen.

Idet jeg gaar ud fra, at man ønsker, at den tilsigtede Beregning ikke skal staa blot som et theoretisk Forsøg paa at udfinde Størrelsen af Nationens Formue, men skal kunne faa praktisk Betydning — hvad jeg antager, at den i mange Henseender kan faa — maa jeg formene, at det vilde kunne virke mindre heldigt, dersom Beregningen maatte blive for rundelig, og jeg tillader mig derfor at henstille, om de i Foredraget nævnte Summer ikke bør reduceres noget.

Professor Falbe-Hansen bemærkede, at naar man vilde opgjøre Nationalformuen, kunde man have forskellige Maal for Øje og vilde derved komme til forskellige Resultater. Hvis man vilde opgjøre den med Beskatningen for Øje, vilde man selvfølgelig komme til et andet Resultat end det, her forelaa. Den uproduktive Formue, som Tvermoes havde ment, at man ikke burde medregne, var dog virkelig ogsaa en Formue, som man, naar man vilde opgjøre den samlede Masse, ogsaa maatte tage med. Han erkjendte, at Assurancen af Løsere var upaalidelig, men man havde ikke Andet at holde sig til. Det var ialfald et Spørgsmaal, om den gav for højt et Resultat; mange Assurancemænd ansaa den for at være for lav. Han kunde godt forstaa, at Direktøren for Kreditforeningen lagde Vægt paa at kjende Salgsværdien, men for Statistiken var det ligesaa vigtigt at erfare Værdien for Ejeren. Ogsaa her skulde han indrømme at Taxationerne ofte vare for høje, men han troede ikke at de i Reglen vare for høje til den Indtægt, der havdes af Ejendommene.

Folketingsmand Hansen-Sir bekræftede, at der i mange Egne i Jylland var en gjennemgaaende Utilbøjelighed til at forsikre Løsere, og at der gjennemgaaende assureredes for lavt.

Direktør Tvermoes troede, at selv om man i Kjøbenhavn holdt Varelagere forsikrede 25—30 pCt. over hvad der forelaa, kunde det slet ikke veje op mod, hvad der var assureret for lidt i det øvrige Land.

Kaptain J. C. la Cour bemærkede, at da Dygtigheden er en Hovedfaktor ved en Ejendoms Forrentning, vilde det

intet Under være, om Taxationen, der i Regelen foretages af dygtige Folk, blev, som en foregaaende Taler ytrede, højere end den Værdi, som Gjennemsnittet af Befolkningen vilde kunne svare til. — Han tog imidlertid navnlig Ordet for at advare mod den Slutning, der vilde kunne uddrages af Professor Falbe-Hansens Udtalelse om, «at Taxationsværdien er højere end Salgsværdien, men maaske næppe højere end Brugsværdien.» Heri ligger, at Brugsværdien er højere end Salgsværdien, og var dette — der kan være rigtigt, hvor dygtige Kræfter bruge en Ejendom, — i sin Almindelighed sandt, da vilde med andre Ord den nuværende Salgsværdi være for ringe, og en Prisstigning af Ejendommene altsaa berettiget; men medens vi maa søge at fastholde de nuværende Ejendomspriser, eftersom Ejendommene i Regelen yde en fuld betryggende Pantesikkerhed, saa maa vi meget advare mod at faa Ejendomspriserne skruede højere op, da der herved vil kunne voldes langt mere Skade end Gavn.

Efter at de foregaaende Talere samt Etatsr. **Levy** og Etatsr. **Tietgen** havde vexlet en Række kortere Bemærkninger, tog Professor Scharling Ordet.

Prof. **Scharling** troede, at den stedfindende Diskussion tilstrækkelig viste, hvor store Vanskeligheder en Opgjørelse af Nationalformuen frembød. Hans Kollega havde da ogsaa kun foretaget den, fordi det ansaas nødvendigt i «Danmarks Statistik» til Supplering af de meddelte Oplysninger om Landets Produktionsforhold og Befolkningens produktive Kraft at give de Oplysninger om Kapitalforholdene her, som kunde overkommes. Opgaven var da strængt taget den, at opgjøre Størrelsen af den egentlig produktive Kapital, af Arbejdets Hjælpemidler. Men det vilde være statistisk umuligt at trække Grænsen mellem, hvad der var Kapital i denne Forstand og hvad ikke; derfor var Opgjørelsens Gjenstand bleven Nationalformuen, d. v. s. den samlede Sum af alle Værdigjenstande. Derfor maatte saadanne Værdigjenstande som Klæder og Bohave ogsaa medregnes; og naar det var sagt, at disse jo hurtig for-

brugtes, maatte det dog bemærkes, at et godt forarbejdet Bohave kunde holde i en Families Levetid, og for saa vidt Klæderne forbrugtes hurtigere, maatte de stadig erstattes; der var derfor altid en vis samlet Mængde af disse Gjenstande tilstede, om end de enkelte Stykker vexlede. Hvor vanskeligt det var statistisk at trække Grænsen imellem Formue og Kapital, viste flere af de her fremsatte Bemærkninger. Naar det saaledes var sagt, at Landbygningerne ikke havde nogen selvstændig Værdi, fordi de vare en nødvendig Betingelse for Landbrugsvirksomheden, og at dette ogsaa gjaldt om Landbrugerens Bolig, kunde ganske det samme siges om alle andre Boliger; det at have en Bolig, var overhovedet en Betingelse for at kunne drive en økonomisk Virksomhed. Men medens en sund og god Bolig, tilstrækkelig til at yde de Paagjældende fornøden Beskjærmelse og bevare deres Sundhed og Arbejdskraft, maatte regnes for Kapital, var Alt, hvad der gik ud herover, flere Værelser, en elegant Udstyrelse osv. ikke Kapital, men bidrog dog altid til at give Lejligheden større Værdi. Alle vilde være enige om at medregne Heste- og Kvægbesætninger til Nationalformuen; men Rideheste vare en Luxus, der altsaa burde fradrages, naar man blot vilde medregne de egenlige Kapitalgjenstande.

Det var imidlertid klart, at man ved Afgjørelsen af de paagjældende Formuegjenstandes Værdi maatte gaa ud fra, at de produktive Kapitaler bleve benyttede paa rette Maade. Naar det saaledes var sagt, at mange store Kjøbmandsgaarde fra ældre Tid i Provinskjøbstæderne kun havde den Værdi, man tillagde dem, saa længe de vare i Hænderne paa Mænd, der forstod at anvende dem efter deres Forudsætninger, saa gjaldt ganske det samme om alle Fabriker, ja, for en stor Del ogsaa om Landejendommene. En statistisk Opgjørelse maatte imidlertid gaa ud fra den Forudsætning, at de forskjellige Gjenstande bleve brugte paa rette Maade, og kunde aldeles ikke tage Hensyn til individuelle Forhold. Hvad særlig Landejendommene angik, kunde Taleren ikke give den Betragtning Medhold, at Renteprocent'en

af Prioriteterne kunde øve nogen Indflydelse paa Beregningen af deres Værdi; denne maatte bestemmes efter det Udbytte, de gav; om der svaredes 4 eller 5 pCt. Rente af Prioritetsgjælden, havde kun Betydning for dette Udbyttes Fordeling imellem Ejerne og Prioritetshaverne, men ikke for det samlede Udbyttes Størrelse.

Overfor den Anskuelse, som var kommen til Orde, at den her foretagne Opgjørelse burde kunne tjene til Vejledning og Rettesnor i praktiske Øjemed og tjene til at korrigere de officielle Taxationer, der i adskillige Tilfælde mentes at være for høje, i andre for lave, maatte Taleren minde om, at den statistiske Opgjørelse netop gik ud paa at samle og sammenstille alle de særskilte Opgjørelser, som forelaa foretagne i Anledning af det praktiske Livs Krav, Assurancesummer, Taxationsværdier osv. og ingen selvstændige Midler havde til at finde andre og rigtigere Værdiansættelser. Ingen kunde bedre end Statistikerens, og in casu Falbe-Hansens, se og erkjende Manglerne og Svaghederne ved en statistisk Opgjørelse af den her omhandlede Art; naar man ikke desuagtet foretog den, var det ikke, fordi man havde været blind for dens Mangler og Vanskeligheder. Iøvrigt maatte det erindres, at det ved en saadan Opgjørelse mindre gjaldt om med fuld Nøjagtighed at præcisere det Beløb, som Nationalformuen dels i og for sig, dels i Gjennemsnit pr. Individ, absolut udgjorde, end om at se, hvorvidt vi vare rigere eller fattigere end andre Folk. Opgjørelsen burde derfor ske i det Væsenlige paa samme Maade og efter samme Principer som i andre Lande.

Sluttelig bemærkede Taleren, at, naar Falbe-Hansens Slutningsresultater, en gjennemsnitlig Formue af 3000 Kr. pr. Indv. og en aarlig Forøgelse af Nationalformuen med c. 180 Mill. Kr. (som Maximum) syntes at have fremkaldt stærk Tvivl hos Tilhørerne, vilde dog maaske de Meddelelser, som Taleren selv havde haft til Hensigt at fremkomme med i Aften, bidrage til at fjerne en Del af denne Tvivl og yde et værdifuldt Supplement til de fremsatte Beregninger. Af Hensyn til den stærkt fremrykkede Tid an-

saa han det imidlertid for rettest at opsætte sit Foredrag til et følgende Møde.

Kontorchef **Rubin** var uenig med Prof. Scharling i, at den foretagne Beregning af Nationalformuen i en særlig Grad skulde egne sig til Sammenligning med lignende Beregninger fra andre Lande. Thi naar man saa, hvor nøje et Kjendskab til alle de paagjældende Forhold der var nødvendigt for at benytte de her meddelte Data, og hvormeget man maatte fordybe sig i det indsamlede Materiale for at vide, hvad man direkte turde benytte, og hvad der kun turde medtages med stor Kritik, saa maatte man netop være ængstelig ved her at sammenligne med Udlandet, fra hvilket man som Regel kun fik Sluttallene, og hvis Materiale man ikke kunde kontrollere, ja hvis Angivelser sandsynligvis voxede i Usikkerhed, jo større det Land var, som Beregningen vedkom. Var Taleren paa Forhaand kun en kølig Ven af den internationale Statistik, var han det særligt paa dette Punkt. Men Hovedinteressen laa jo ogsaa i at benytte Tallene paa indenlandske Omraader. Ikke Sluttallet, det var fremkommet ved at sammenlægge Tal af saa forskjellig Paalidelighed, at man maatte lægge en forholdsvis mindre Vægt paa selve dette og paa de Konklusioner, der kunde drages deraf. Men mange af de enkeltvis meddelte Data, Assurancesummerne eller Vurderingssummerne for Hovedstadens eller Kjøbstædernes Bygninger, for Gaarde og Huse paa Landet, de assurerede Beløb for Løsøre, Skibenes Indkjøbsværdi, Mængden af ædle Metaller o. a. m., de kunde frembyde den allerstørste Interesse; her var en Rigdom af Resultater, man maatte være Foredragsholderen i høj Grad taknemlig for, at han havde skaffet til Veje. De Angreb, der vare rettede paa, at dette eller hint var taget med, som burde være udeladt, vare derfor urimelige. Spørger En om Størrelsen af den produktive Formue, kan han jo faa denne at vide; vil han kun have Størrelsen af den uproduktive Formue at vide, staar ogsaa dette til hans Raadighed. Netop fordi de enkelte Summer forelaa, kunde man jo tumle med dem, som man vilde, og burde man ikke anke over,

at der var taget for meget med. Man behøvede derfor ingen Koncessioner at gjøre overfor disse Indvendinger, som om der var en nationaløkonomisk Statistik, der kunde taale at være mindre nøjagtig og mindre paalidelig end anden Statistik. Hvad der var godt og paalideligt i de foreliggende Data, det var god Statistik, og det var det altid af stor Værdi at have faaet Oplysning om; det mindre Omraade, til hvilket ingen fyldestgjørende Materiale havde kunnet skaffes til Veje, kunde man jo lade ligge, uden al Skade for det Øvrige. Man maatte som sagt være Prof. Falbe-Hansen taknemlig for det store Arbejde, han havde underkastet sig, og det meget Gode, som han herved havde skaffet til Veje.

Prof. Scharling replicerede og hævdede særlig overfor Kontorchef Rubin, at han ikke havde gjort Koncessioner paa den nationaløkonomiske Statistiks Vegne, og at han netop havde gjort gjældende, at den videnskabelige Statistik ingen særlige Midler havde til at vurdere de enkelte Grupper af Ejendomme, men maatte benytte de nærmest til praktisk Brug i forskjellige Øjemed foretagne Vurderinger og Taxationer. Derimod var det Videnskabens Opgave at kritisere disse og gjøre opmærksom paa deres Mangler; men han mente saa langt fra, at man svækkede Tilliden til statistiske Opgjørelser ved udtrykkelig at fremhæve de svage Sider og de tvivlsomme Punkter i samme, at han tværtimod troede, at man langt snarere nedbrød Respekten for statistiske Opgjørelser ved at ville give disse Udseende af en Sikkerhed og Nøjagtighed, som de umuligt kunde være i Besiddelse af.

Godsejer, Kapt. Bluhme: Forinden Mødet sluttes, vilde jeg gjerne bringe Hr. Professor Falbe-Hansen og ligeledes Professor Scharling en Tak for deres Undersøgelser, der ialtfald for os Landmænd har en meget stor Interesse; men denne vilde væsentligt øges, saafremt det var muligt, at Hr. Professoren kunde udvide sine Undersøgelser til ogsaa at omfatte Prioritetsforholdene i det Hele taget, nemlig hvorstore Prioriteter der i Øjeblikket indestaar i vore Landejen-

domme, hvormeget disse er forøget f. Ex. i de sidste 20 Aar; hvilken Gjennemsnitsrente der nu betales, og hvilken der betaltes for 20 Aar siden, og hvormeget Jordbrugerne formentligen have tabt af deres Kapital ved den Jorbruget i det forløbne Tidsrum paatvungne Ombytning af de i Ejendommene indestaaende Kapitaler.

Professoren har i sit Foredrag anslaaet den aarlige Fremgang i Nationalformuen til c. 150 Millioner Kroner. Herimod har man i Aften indvendt, at hans Beregning var fejlagtig, fordi han lagde en Rentefod af 4 pCt. til Grund for sine Værdiberegninger, idet han støttede sig til Kreditforeningens Taxationsværdier, ligesom disse kapitaliserede Netto-Indtægten ved at tage denne 25 Gange, og man har navnlig fremhævet, at om dette end var rigtigt for 20 Aar siden, saa kunde saadan Beregning ikke gjælde nu, da Rentefoden faktisk var 5 pCt. Denne Indvending forekommer mig i høj Grad mærkelig; thi naar Hr. Falbe-Hansen vil gjøre en Sammenligning, maa han dog nu gaa ud fra den samme Rentefod som for 20 Aar siden, altsaa 4 pCt.; eller fordrer man benyttet til Beregningen den nu gjældende Rentefod af c. 5 pCt., maa man selvfølgelig ogsaa regne tilbage til for 20 Aar siden med 5 pCt. Rentefoden for at kunne anstille Sammenligningen; men iøvrigt maa jeg være enig med Hr. Professoren i Rigtigheden af at fastholde 4 pCt. Rentefoden, eftersom det jo ej vedrører Ejendomsstatistiken, hvem der tager Indtægten, Kapitalisten eller Landmanden, og i, at det dog ej kan forandre Værdien af Nationalformuen, at Kapitalisterne nu tvinge Landmændene til at betale sig 5 pCt. af deres Penge istedetfor tidligere kun 4 pCt.; derimod vilde den forskjellige Kapitalisation af Ejendommenes Indtægt vise, ikke at Ejendommene ere gaaede tilbage i Værdi, men derimod aldeles haandgribeligt, hvilke betydelige Formuetab Jordbrugerne have lidt i de sidste 10—20 Aar, grundet i de sørgelige Kreditforhold, under hvilke vort Lands Jordbrugere maa arbejde, — thi dette maa fastholdes, det er ikke Landejendommene, der have tabt i Brugsværdi

for Samfundet, men det er Jordbrugerne, der ved Laane-konverteringerne have tabt en betydelig Del af deres i Jorden fra Fortiden indestaaende og gennem deres Arbejde senere indsatte Formue.

Det er grundet i disse, for et agerbrugende Land som vort højest uheldige Kreditforhold, at de fleste Jordbrugeres Stilling for Øjeblikket er saa uheldig; men naar der iaften er bleven indvendt, at Professorens Værdiberegninger ogsaa overfor Landejendommenes Salgspriser vise sig at være for store, da maa jeg ogsaa her stille mig paa Professorens Side, naar han hævder, at Ejendommen for Besidderen har en større Værdi end den, han i Øjeblikket kan opnaa for den, thi ikke alene giver Ejendommen Besidderen Virksomhed og Vederlag for denne, men ogsaa mere eller mindre Tilfredsstillelse af den Enhver iboende Luxustrang — f. Ex. for blot at nævne Boligen, saa give de allerfleste Landejendomme Besidderen ikke alene det for hans Bestyrelse af Ejendommen nødvendige Tag over Hovedet, men ogsaa for ham og Familie Hygge og Bekvemmeligheder, og saaledes vilde det nok vise sig, at den, der vilde sælge til de tilfældige Dagspriser, umuligt for sin reddede Kapital vilde i Byen kunne opnaa det Velvære, som Landejendommen bød ham.

Men ikke alene af denne Grund mener jeg, at Professor Falbe-Hansen har Ret i sin Opfattelse af Værdiforholdene, men ogsaa fordi det selvfølgelig vilde være aldeles fejlagtigt, som der i Aften er forlangt af ham, at ville beregne Nationalformuen eller Ejendomsværdien paa Basis af Spekulationspapirernes Rentefod; nej, Grundlaget bør selvfølgelig være den Rente, som kan faas af gode solide Statspapirer, altsaa mellem 4 og $4\frac{1}{2}$ pCt., og naar Staten engang faar Tid til at beskæftige sig med Grundlaget for hele vor økonomiske Existens, med Landbruget, saa vil det ogsaa nok lykkes at faa Kreditforholdene for Jordbruget ordnede saaledes, at Ejendomspriserne atter ville komme til at svare til deres Værdi.

Endnu ønsker jeg kun at bemærke i Anledning af, at

Hr. Herforth, Direktøren for Østifternes Kreditforening, har udtalt, at Taxationerne ikke vare rigtige, at de vare for høje, at saafremt Professor Falbe-Hansen vilde udstrække sine Undersøgelser til disse Forhold, da skal det nok vise sig, at for Jyllands Vedkommende er den samlede Salgsværdi (jeg regner ikke enkelte Undtagelser) af solgte Ejendomme ikke under vor jyske Kreditforenings Taxationssum for disse Ejendomme, og medens jeg selvfølgelig ikke kan have nogen Mening om, hvorledes Forholdene ere indenfor Østifternes Kreditforening, saa hævder jeg, at Papirerne, saavel for Bestyrelsens som for Taxatorernes Vedkommende, indenfor den jyske Kreditforening ere i Orden, som de skal og som de bør være.

II.

Møde d. 29. Januar.

Torsdag d. 29. Januar holdt Prof. Scharling et Foredrag om *den disponible Kapital i Danmark og dens aarlige Tilvæxt* og fortsatte derhos Diskussionen fra Mødet d. 24. Jan. om Nationalformuens Størrelse og Væxt.

Idet Taleren begyndte med at henvise til sine Udtalelser i sidste Møde om Vanskelighederne ved statistisk at opgjøre den egentlige Kapital, den produktive Del af Formuen, for sig, fremhævede han, at der snarere syntes at frembyde sig Mulighed for at faa Oplysninger om alle de nye Virksomheder, der hvert Aar komme til, og den Kapital, der anbringes i dem. En nærmere Overvejelse viste imidlertid, at dette kun lod sig gennemføre for en enkelt Række af nye Foretagender, nemlig Aktieforetagender. Bortset fra disse, lod det sig ikke gjøre at faa statistisk fat paa den Kapital, som Ejerne af de forskjellige

Bedrifter og Ejendomme selv aarligt anbragte i disse af deres egne opsparede Midler, men kun, hvad Andre stille til deres Disposition, da Overdragelsen af saadan Kapital i Almindelighed foregaar under særlige retlige Former, hvorved den lader sig konstatere.

Opmærksomheden vender sig da først imod de mod Prioritet i faste Ejendomme givne Laan, om hvilke der ogsaa foreligger statistiske Opgjørelser for hvert Aar, der angive Beløbet af saavel de indtegnede som de udslettede Prioriteter, hvoraf altsaa den aarlige Tilvæxt af Prioritetsbyrden fremgaar. Imidlertid maa det erindres, at disse nye Prioritetsbehæftelser ikke alle hidrøre fra virkelige Udlaan af ny Kapital til Anbringelse i Ejendommene; en Del hidrøre fra Arvedelinger, hvorved den Arving, der overtager Ejendommen, giver sine Medarvinger Prioritet for deres Arv, — en anden Del fra Salg, hvorved en Del af Kjøbesummen bliver indestaaende. I disse Tilfælde var der da kun Tale om Konstateringen af tidligere skabte Værdier eller af en Værditilvæxt, som netop godtgjordes ved det stedfindende Salg.

Den samlede Tilvæxt i Beløbet af Prioritetsbehæftelser udgjorde for Tiaaret 1871—80:

i Kjøbenhavn.....	128,965,000 Kr.
i Kjøbstæderne	59,324,000 —
i Landdistrikterne....	412,377,000 —
	<hr/>
tils.	600,666,000 Kr.

Den gennemsnitlige aarlige Tilvæxt har altsaa været c. 60 Mill. Kr., der imidlertid fordele sig uligeligt over de enkelte Aar, — saaledes var Tilvæksten i 1871 kun 31,9 Mill. Kr., i 1876: 77,0 Mill. Kr. I 1881 var den 55,4 — — i 1882 steg den til 71,8 Mill. Kr.

Taleren gjorde opmærksom paa, at denne Tilvæxt af 60 Mill. Kr. aarlig gjorde den af Falbe-Hansen i forrige Møde paapegede aarlige Tilvæxt af Nationalformuen med 150 à 180 Mill. Kr. mindre usandsynlig, end den i første Øjeblik var forekommet. Thi ganske vist turde man ikke sige, at en aarlig Tilvæxt af Prioritetsbyrden med 60 Mill.

Kr. godtgjorde en tilsvarende Stigning i de faste Ejendommens Værdi, idet det jo var muligt, at Ejendommene nu blev forholdsvis stærkere behæftede end tidligere; men man turde dog ganske sikkert sige, at en saa betydelig Tilvæxt i Prioritetsbyrden ikke vilde have været mulig, naar ikke dels de faste Ejendommens Antal, dels deres Værdi var steget meget betydeligt i dette Tiaar, — Noget, som Taleren senere skulde komme tilbage til.

Idet Taleren endnu bemærkede, at af disse 600 Mill. Kr. vare de 230 Mill. Kr. udlaante igjennem Kreditforeninger og Sparekasser, gik han over til den egentlige Gjenstand for sine Undersøgelser: Størrelsen af den Kapital, som i 1871—80 aarlig var anbragt dels i Aktier, dels i Obligationer af forskjellig Art, dels i Sparekasser og Banker, idet han derhos bemærkede, at man her havde den Fordel at have aldeles sikre Taldata for sig, men at Vanskeligheden bestod deri, at stundom det samme Beløb blev opført paa to Steder og at man derfor kunde være udsat for at regne dobbelt. Idet Taleren gjorde nærmere Rede for de Vanskeligheder, der i forskjellige Retninger frembød sig ved den hele Opgjørelse — hvorom saa vel som om alle Enkeltheder henvises til «Danmarks Statistik», for hvilket Værk Undersøgelsen er foretagen —, fremhævede han følgende Hovedresultater:

Der fandtes ved Udgangen af 1870 i Danmark 52 Aktieselskaber med en samlet Aktiekapital af 83,46 Mill. Kr. Deraf dateredes de 14 Selskaber fra Tiden før 1850

med en Kapital af.....	36,62 Mill. Kr.
hvilken i 1850—70 forøgedes med.....	16,35 —
1850—70 oprettedes 38 nye Selskaber med	30,49 —

I Alt 83,46 Mill. Kr.

I de 20 Aar 1850—70 forøgedes saaledes den danske Aktiekapital i aarligt Gjennemsnit med $2\frac{1}{3}$ Mill. Kr., — mest i de sidste 5 Aar, dog kun henved 3 Mill. Kr. aarlig.

I 1871—80 derimod oprettes ikke mindre end 133

nye Aktieselskaber, hvoraf dog de 23 oprettes paa Grundlag af alt bestaaende industrielle Anlæg. Derhos modtog omtrent Halvdelen af de ældre Selskaber betydelige Udvidelser. Der blev saaledes af nye Aktier i Alt udbudt

1871	28,4	Mill. Kr.
1872	27,3	—
1873	38,0	—
1874	23,7	—

eller tils. c. 117,3 Mill. Kr., — altsaa i aarligt Gjennemsnit 29,4 Mill. Kr., eller det tidobbelte af, hvad der udbødes i det foregaaende Femaar. Dette var utvivlsomt mere end vort Marked kunde bære; 1875 gik Beløbet ned til 20,8 — 1876 til 9,8 — 1877 til 2,4 Mill. Kr. og i 1878—80 $3\frac{1}{2}$ à 4 Mill. Kr. aarlig. I Alt udbødes saaledes i det første Femaar 138 — i det andet knap 20 Mill. Kr. Tages imidlertid Hensyn til, at en stor Del af Telegrafaktierne dels tegnedes i, dels senere fandt Vej til Udlandet, samt at henved 19 Mill. Kr. indløstes af Aktieselskaber, der overtog ældre Anlæg, for hvilke Betalingen vistnok for en stor Del erlagdes i Aktier, saa at det kun var en Ombytning af Værdier, kan den i Aktieforetager her i Landet i 1871—80 virkelig anbragte Kapital næppe anslaaes højere end til 120 à 125 Mill. Kr. eller 12 à $12\frac{1}{2}$ Mill. aarlig.

Udstedelsen af saa betydeligt et Aktiebeløb i 1871—75 lettedes meget derved, at Staten netop i disse Aar tilbagebetalte henved 49 Mill. Kr. af Statsgjælden, væsenlig den saa kaldte udenlandske Gjæld, der dog utvivlsomt for største Delen var paa danske Hænder. I Alt blev der i 1871—80 af Statsobligationer indfriet for 57,4 Mill. Kr.; derimod blev der af Kommuneobligationer udbudt henved 20 Mill. Kr., af Kreditforenings- (og Hypothekbank-) obligationer udstedt mere end indfriet 163,6 Mill. Kr., af Jernbaneobligationer c. $6\frac{3}{4}$ Mill. Kr., hvortil endnu kom nogle enkelte Partialobligationer. I Alt er der saaledes bleven udbudt 132,45 Mill. Kr., hvoraf dog et

mindre Beløb maa antages at være kommet paa fremmede Hænder. Det maa imidlertid erindres, at ikke alle disse Obligationer repræsenterer en virkelig Anbringelse af ny Kapital; dette gjælder om Kommune- og Jernbaneobligationer, hvorved Midler tilvejebringes til forskellige Anlæg; derimod gjælder om Kreditforeningsobligationer noget lignende som om andre Prioritetsobligationer, at de ikke altid repræsenterer virkelig ny Kapital, der udlaanes. Dog frembyder der sig her i de Tilfælde, hvor Kjøbesummer eller Medarvingers Fordringer udbetales ved Hjælp af Obligationer, den Forskjel, at der ikke blot, som i førnævnte Tilfælde, skabes en simpel Rentefordring, men den hertil svarende Kapital bliver mobiliseret. Det samlede Beløb maa altsaa betegnes som dels nyskabt Kapital, dels mobiliserede Værdier.

Af udenlandske Effekter fandtes her i Landet d. 1. Juli 1872 et nominelt Beløb af 140,8 Mill. Kr., hvoraf c. 120 Mill. Kr. kunne regnes at have været her i 1870; 1871—80 er der da indkommet c. 111½ Mill. Kr. Da vistnok mindst 20 Mill. Kr. heraf igjen ere blevne indfrieede, tør Beløbet dog næppe sættes højere end til 90 Mill. Kr., hvoraf der mulig igjen kan være udgaaet en Del i det omhandlede Tiaar. En gennemsnitlig aarlig Anbringelse i Aktier og Obligationer af i Alt 35 Mill. Kr. maa saaledes anses for det omtrentlige (snarest Maximums-) Beløb for dette Tiaar.

Men hertil kommer da endnu de Beløb, der ere indsatte i Banker og Sparekasser med Fradrag af, hvad disse heraf i samme Tidsrum have anbragt i Aktier og Obligationer. De i Banker og Sparekasser deponerede Kapitaler forøgedes i 1871—80 med

			Deraf anbragt i Fonds	Disponibelt Overskud
i Kbhvns. Banker	52,6 Mill. Kr.	31,2 Mill. Kr.	21,6 Mill. Kr.	
- Provinsbankerne	20,6 —	6,6 —	14,2 —	
- Sparekasserne	135,6 —	51,6 —	84,0 —	

Den til Vexeldiskonteringen og Udlaan nødvendige Kapital er altsaa bleven forøget med henved 120 Mill. Kr. Da imidlertid noget heraf er Penge, som den ene Bank eller Sparekasse har deponeret hos den anden, og en Del af Udlaanene vistnok af Laantagerne ere brugte til Opkjøb af Aktier og Obligationer, tør der til de fornævnte Beløb næppe lægges mere end 100 Mill. Kr. Den ad de her omhandlede Veje konstaterede aarlige Forøgelse af Landets disponible Kapital og mobiliserede Værdier bliver da fra 1871—80 i Alt c. 450 Mill. Kr. eller 45 Millioner Kr. i aarligt Gjennemsnit, medens det samlede Bruttobeløb uden de her sukcessivt gjorte Fradrag gaar op til 534 Mill. Kr. Heri er da indbefattet c. 230 Mill. Kr. af de foran omtalte c. 600 Kr., hvormed Prioritetsbyrden i faste Ejendomme i dette Tiaar er forøget.

Idet Taleren dernæst nærmere paaviste, at det nævnte Beløb maatte anses for normalt, for saa vidt som Tiaaret 1871—80 udgjorde en i Henseende til økonomisk Udvikling afsluttet Helhed, et i sig selv tilbagevendende Kredsløb, der, udgaaende fra rolige Forhold igjennem et pludseligt, stærkt Opsving og derpaa følgende Reaktion atter afsluttedes i rolige Tilstande, gjorde han opmærksom paa, at de her meddelte Tal, der konstaterede saa betydelig en aarlig Nydannelse af Kapital paa visse begrænsede Omraader, gjorde den af Prof. Falbe-Hansens Undersøgelser resulterende aarlige Fremvæxt af Nationalformuen med 150—180 Mill. Kr. ret sandsynlig, og gik derefter over til at fremdrage endel forskellige Momenter, som yderligere pegede i samme Retning.

Der fandtes saaledes i Marts 1876 i Kjøbenhavn 51,477 Lejligheder med tils. 14,88 Mill. □ Al. Etageareal, for hvilket den aarlige Leje var 2 Kr. pr. □ Al. I 1876-83 — $7\frac{3}{4}$ Aar — tilkom 18,065 Lejligheder med 4,34 Mill. □ Al. Etageareal; regnes samme uforandrede Leje af 2 Kr., bliver det en Forøgelse af Lejeafgiften med 8,88 Mill. Kr.; herfra gaar c. 11 pCt. til Skatter; den virkelige Stigning i Lejeindtægten bliver da netop $7\frac{3}{4}$

Mill. Kr. i $7\frac{3}{4}$ Aar eller gennemsnitlig 1 Mill. Kr. aarlig, svarende til en Tilvæxt i de kjøbenhavnske Ejendommers Værdi af 20 Mill. Kr. aarlig.

1870—80 kom 44,000 nye Husstande til her i Landet, deraf 15,000 i Kjøbenhavn, 11,400 i Kjøbstæderne; det var derfor næppe overdrevent at anslaa Forøgelsen af Etagearealet i Kjøbstæderne til omtrent $\frac{3}{4}$ af Forøgelsen i Kjøbenhavn, og selv om man gik ud fra en ikke saa lidet lavere Lejeafgift i Kjøbstæderne, vilde man dog nok komme til en Værdi af omtrent det Halve — 10 Mill. Kr. aarlig — for de ny tilkomne Ejendomme i Kjøbstæderne. Dette vilde ogsaa ret godt stemme med Tilvæksten af Prioritetsbehæftelserne, der i Kjøbenhavn var c. 12,8 Mill. Kr. mod 5,9 Mill. Kr. i Kjøbstæderne. Den samlede Forsikringssum i Kjøbstædernes Brandforsikring er 1872—82 voxet med c. 100 Mill. Kr. Til den her beregnede Tilvæxt af nye Lejligheder i Kjøbenhavn og Kjøbstæderne til en samlet Værdi af 30 Mill. Kr. aarlig maa endnu føjes Tilvæksten paa Frederiksberg, der jo har været særdeles betydelig, — omtr. $\frac{1}{6}$ af, hvad den har været i Kjøbenhavn.

I Landdistrikterne var der 1860—73 — for den følgende Tid savnes Opgjørelse — alene af Huse tilkommet 26,000, altsaa aarlig 2000. Værdien heraf tør næppe sættes lavere end til 5 Mill. Kr. Men hertil kommer da endvidere — ifølge Udstykning — omtr. 150 nye Bøndergaarde aarlig, endvidere nye Fabriker og andre Bygninger, der ikke høre til Landbruget. (Uden at drage direkte Slutninger deraf, kan det bemærkes, at Antallet af indtegnede Forsikringer i den almindelige Brandforsikring for Landbygninger — der dog ogsaa omfattede Frederiksberg og Kjøbenhavns Forstæder — fra 1872—82 er forøget fra c. 229,000 til 255,000 og Forsikringssummen fra knap 800 til 1280 Mill. Kr.)

Det maa erindres, at der her kun har været Tale om nye Ejendomsgjenstande; men dertil maa føjes den betydelige Værdistigning, som de alt tilværende Ejendomme ere

undergaaede, — en Værdistigning, der er reel, idet den hidrører dels fra Befolkningens Tilvæxt, som har bragt Byggegrundene til at stige betydeligt i Værdi, dels fra de forbedrede Kommunikationsmidler o. a. Anlæg, der have givet Ejendomme, der tidligere laa afsides og isolerede, en stærkt forøget Værdi. Man tænke blot paa den Forandring, som Ejendommene ved den tidligere Voldgade ere undergaaede siden Boulevardens Anlæg!

Naar det nu yderligere erindres, at der i de sidste 15 Aar er bleven opdyrket mindst 3 □ M. (30,000 Tdr. Ld.) aarlig, saa vil man vistnok erkjende, at det ikke er urimeligt at antage, at den paapegede Forøgelse af Prioritetsbyrden med c. 60 Mill. Kr. aarlig svarer en omtr. 50 pCt. større Forøgelse af de faste Ejendommers Værdi.

Hertil kommer da endnu Løsøret: Skibe, Kvægbesætning, Inventar, Bohave o. m. A. Man erindre, at der aarlig stiftes 14 à 15,000 nye Hjem — man tænke paa de mange nye Fabriker, nye Værksteder, nye Butikker med deres Varelagre osv. osv.

Og endelig: en aarlig Tilvæxt af Befolkningen med 1 pCt. kræver en aarlig Tilvæxt af Nationalformuen med 1 pCt. blot for at den ikke skal blive forholdsvis mindre; gaar man ud fra en Nationalformue paa 4 à 5 Milliarder, bliver det allerede 40 à 50 Millioner aarlig Tilvæxt, der ikke betegner nogensomhelst Fremgang. Og 180 Mill. Kr. aarlig svarer til 90 Kr. pr. Individ — er det saa urimeligt at antage en saadan Tilvæxt, ikke af opsparet Kapital alene, men af al Slags Formueforøgelse, naar man ser, at der paa ny aabnede Konti i Sparekasserne i 1875—77 hvert Aar er bleven indsat af mandlige Tyender c. 250 Kr., af kvindelige Tyender c. 175 Kr., af Arbejdsfolk og Daglejere c. 275 Kr. og af Husmænd og Indsiddere af c. 330 Kr.? Disse Tal maatte selvfølgelig ikke forstaaes som angivende et enkelt Aars Opsparelse, idet der vel paa ny aabnede Konti ofte indsættes Summer, der ere sammen sparede i flere Aar — men de ere dog ret betegnende.

Under den Diskussion, der knyttede sig til Prof. Scharlings Foredrag, udtalte Etatsraad **Tietgen**, at han ansaa det Slutningsresultat, som Proff. Falbe-Hansen og Scharling vare komne til, som ikke usandsynligt, omend den aarlige Tilvæxt af 180 Mill. Kr. i første Øjeblik kunde synes noget overraskende. — Om forskellige Enkeltheder (Udførselsstatistikens Fuldstændighed, Sammenstillingerne af Ind- og Udførselstallene, Medregningen under Nationalformuen af forskjellig Statsejendom etc.) vexledes Bemærkninger mellem Prof. Scharling, Etatsr. **Tietgen**, cand. polit. **Aleksis Petersen-Studnitz**, Redaktionssekretær **Nathansen** og Prof. Falbe-Hansen.